

LA ILUSTRACIO LLEVANTINA

REVISTA ARTISTICH-LITERARIA DE

CATALUNYA VALENCIA
MALLOPÇA Y ROSSELLO
ANY 1900

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA

Revista desenal d'arts, ciencias, literatura y actualitats.

Comprén el mohiment intelectual y polítich del món enter y, en particular, de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló.

Está á la altura de les millors ilustracions extrangeres.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

ESPANYA

L'any 1900.	20	pessetes.
Número sol	0'75	»

EXTRANGER

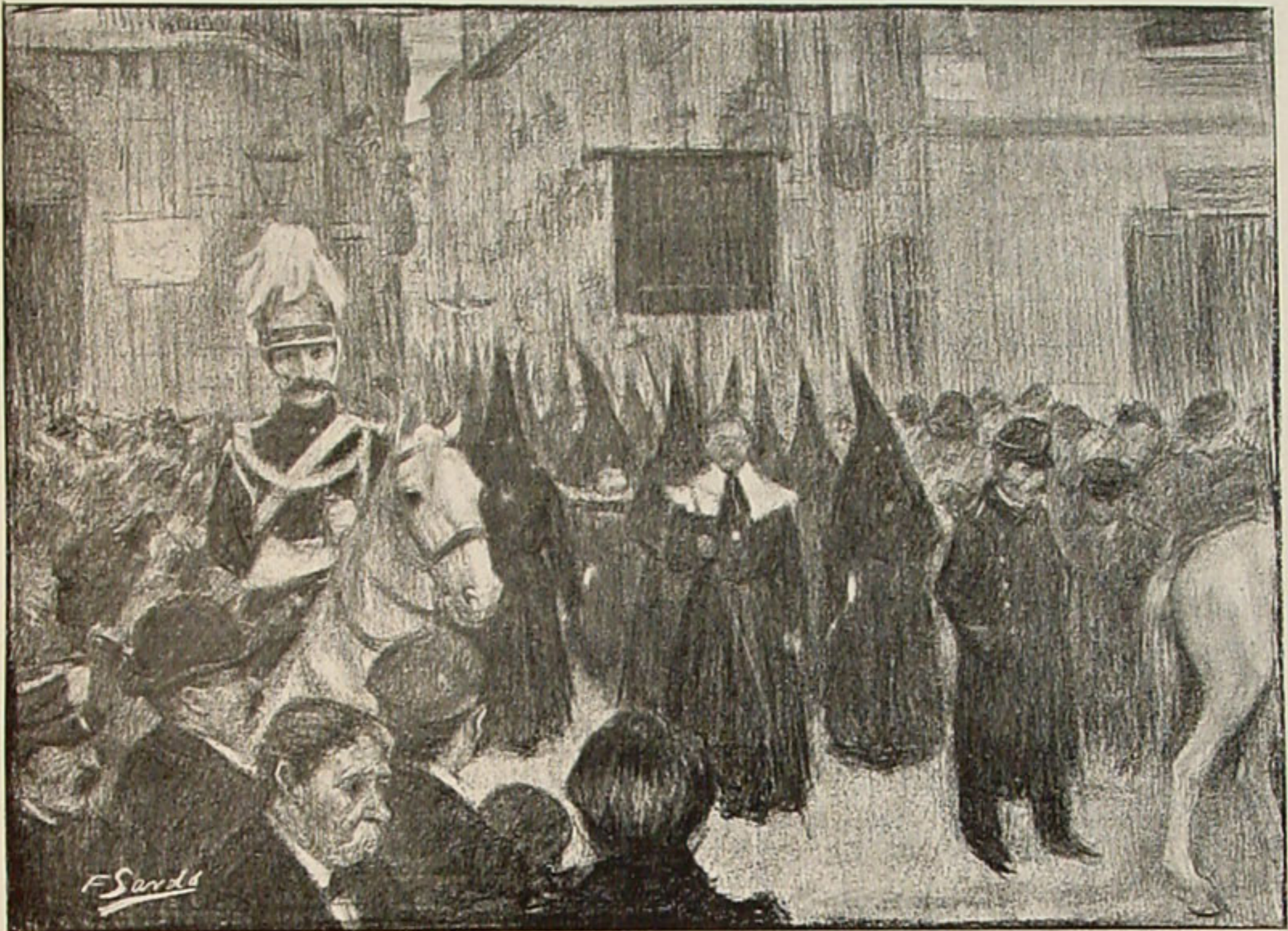
Europa. — L'any 1900.	25	franchs.
Demés pahissos.	30	»
Número sol.	1	»

Redacció y administració: Trafalgar, 9, principal, 1.ª — BARCELONA

SUMARI DEL NÚMERO 2

GRABATS: Dimecres de Cendra: Professó de la Bona Mort (dibuix de F. Sardá). — Actualitats: Guerra del Transvaal: Carga d'una secció d'Irlanders escocesos (dibuix de F. Sardá). — Els alumnes de la Escola de Belles Arts de Valencia y sos acompanyants de Barcelona. — Retrato del Mestre don Salvador Giner, autor de la música de la obra valenciana *Foch en l'era*. — Art industrial: Vidrieres de colors sortides dels tallers dels Srs. A. Rigalt y companyia, de Barcelona. — Orla decorativa, per J. Diéguez. — Pirineus: Iglesia de Hix, sigle XII. — LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA á la premsa catalanista. — Fatxada y Sala de Sessions de la Casa de la Ciutat de Manresa. — Mallorca: Vista general de Palma. — Retratos del general boer Cronje y de Lord Roberts de Kandahar, generalissim del exércit inglés. — Centre de plata cisellada ab esmalts, fabricat en els tallers del Srs. Masriera germans, dibuix de Lluís Masriera y Borés, y escultura de E. Arnau. — Barcelona: Detalls del temple de la Sagrada Familia (en construcció). — Caricatura, per A. Utrillo.

TEXT: Croquis barcelonins: Un propietari del Liceu, per E. Boixet (ilustracions de A. Mestres). — Notes valencianes, per Theodor Llorente. — Art industrial. — La dona catalana (sonets), per Enriqueta Paler y Trullol. — Crònica rossellonesa, per Jules Delpont. — Nostra salutació á la premsa catalanista. — L'Assemblea de Manresa. — Quan acabis los dinés, pensa ab tu y ab ningú més, per Albert Llanas. — Una excursió á Mallorca, per B. B. B. — Revista política d'Espanya, per J. Guell y Mercader. — Publicacions rebudes. — Curiositats.

DIMECRES DE CENDRA: PROFESSÓ DE LA BONA MORT (dibuix de F. Sardà).

CROQUIS BARCELONINS

UN PROPIETARI DEL LICEU

Deu fer ja uns vintitres anys — y pot ser vintiquatre — que don Joseph Anton Pidevall y Capdemunt es propietari del *Gran Teatro del Liceo de doña Isabel II*. Son pare, don Pau Maria (q. e. p. d.), ho era també; com igualment ho fou el seu avi, don Joan Francisco (q. g. g.) Y si Deu no mana'l contrari, ho serà en el seu temps, en Pere Lluís, son fill, un *pollo* de dinou primaveres, que coneix totes les trasqueres del coliseu, ni més ni menys que si hi hagués nascut dins. El silló que la família Pidevall posseheix, senyalat ab el nombre tants en la fila quinta del pati, passa de pares a fills per ordre de primogenitura y aplicació de la lley Sállica, lo mateix que la casa del carrer d'en Serra, la hisenda del Vallés y'ls censos de Gratallops. Es cosa tradicional.

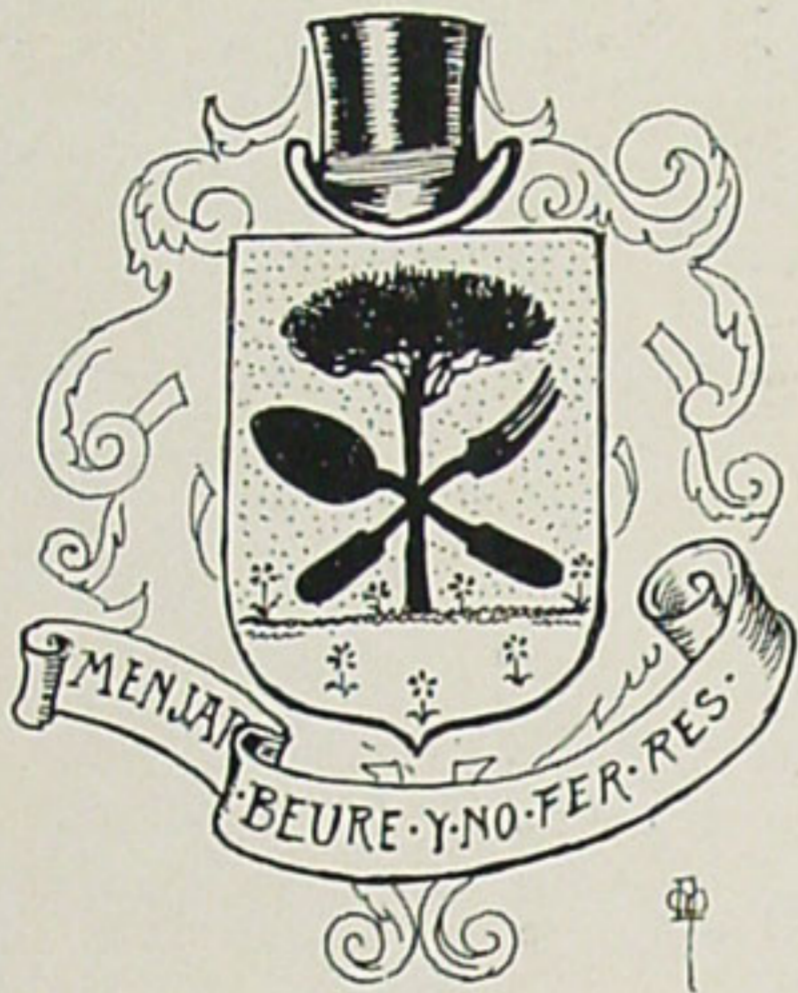
Don Joseph Anton es home d'uns cinquanta anys, de bon regent é inteligencia adotzenada: aixó últim es també tradicional en tots els Pidevall, mascles y femelles, encara que ningú d'ells s'ho cregui. Molt

bon subjecte, aixó si: incapás de fer un tort á *dingué*. Fins crech qu'aqueixa mateixa bondat es la causa de que no hagi treballat may; aixis no ha fet la competencia ni tret ni una mica de feyna als que ho necessitavan més qu'ell. Y en aquest terreny no ha fet altra cosa qu'imitar l'exemple rebut de sos anomenats pare y avi: tampoch aquells dignissims senyors varen sapiguer may lo qu'era treballar, ni guanyarse la vida. Ha constituit sempre aixó una tercera tradició de la família: y si'ls Pidevall fossin nobles — que no ho son, malgrat certs *pujos* vergonyants de donya Catarina, la senyora de don Joseph Anton — podrian posar sota ó demunt del seu escut la següent divisa:

*Fem la vida del burgés,
menjar, beure... y no fer res.*

Ademés de la casa, de la hisenda y dels censos, posseheix el senyor Pidevall alguns altres bens que

li permeten titularse un home rich. Però de totes les seves finques, cap l'hi dona, als seus propis ulls, la consideració, la categoria social nascudes de la possessió d'una butaca en el Gran Teatre del Liceu (de donya Isabel II). Aixó sol el té més ufanós y

més content y satisfet de si mateix, que si pogués lluhir una creu de qualsevol *real y distinguida orden*; y si alguna vegada el seu cosí, en Quimet Guiteras, que's complau en ferlo enrabiari, li diu que'l primer gat que disposi de quatre ó cinch cents naps pot ésser propietari del Liceu, respon don Joseph Anton molt ofés: — « Si, però no ho será com jo, d'abolengo, per títol de fundació y herencia dels meus antepassats. » —

Hi ha encara una altra cosa que'l fereix molt més y li encen la sanch: es sentir que parlin mal del Liceu; qu'algú posi en dupte sa majestat, sa bellesa, ses condicions artistiques; per'ell, es el primer teatre del món; superior, molt superior, á l'Escala, de Milán; al Sant Carlos, de Nápoli; al Covent Garden, de Londres; al Grand Opera, de Paris, y al Real, de Madrid. Y si'l voleu veure entussiasmat y eternit, feuli contar l'història gloriosa del coliseu barceloní, qu'ell coneix de pé á pá, ab tots sos detalls, molt més que l'Història sagrada, de que no's recorda casi gens, y que la d'Espanya, que no ha tingut may temps de llegir. Toqueuli aqueix punt predilecte y ja veureu ab quina riquesa d'erudició y quina fidelitat de datos, vos fa relacions interminables sobre'l present y'l passat del gran teatre, contant una munió de casos y d'anécdotes, referintvos tot lo que ha succehit allí dins, desde qu'ell va comensar á trepitjar la *casa gran*, com sol dir ab carinyosa familiaritat. En tocant aqueix tema, demostra tenir una memoria espatarrant: ell no's recordará may quin any va tenir lloch el descobriment d'América, ni qui era en Fivaller (li sembla molt qu'era un bisbe de Barcelona, encara que no

n'estigui ben segur) ni si en Joan de Serrallonga va ésser un capitá de lladres de dos sigles enrera, ó un guerrillero del any vuit ó un quefe de matí; de tot aixó no ha tingut ocasió d'enterarse'n; però pregunteuli en quina fetxa va estrenarse *L'Africana*, el *Don Carlos* ó la *Joconda*, quins artistes hi van cantar, quins mestres varen dirigir aqueixes òperes, y no tingueu por que don Joseph Anton erri un sol detall de tan memorables *efemérides*.

Y tots els actes més senyalats de sa vida'ls relaciona ab fets y aconteixements liceenchs. Aixís si l'hi demanan quin any se va casar, ell respon invariablement: — « Miri: tal dia... la nit precisament que's feya l'ensaig general del *Mefistófeles*, d'en Boito. Y vegi... á la qu'havia de ser la meva senyora la vaig conéixer la nit del benefici d'en Nandin. Per cert que tota la funció vaig estar distret, mirantla á ella, á la Catarineta, y no vaig escoltar una nota d'aquella aria de *L'Ebreca* qu'el beneficiat cantava com un àngel. » — També vos dirá que la nena petita, la Mercedes, nasqué la mateixa nit que debutava en Duc, el tenor francès y que á n'ell — á n'en Pidevall, no á n'en Duc — varen venir á avisarlo á cuyta corrents, allí mateix, al Liceu, que la seva dona estava ab els dolors del part. Y una de les coses que més li racan encara á don Joseph Anton es no haver pogut assistir á l'estreno de l'*Aida*, que justament va ésser la nit escullida per son cunyat, l'Evaristo, pera morir-se. Vritat qu'aquell xicot havia tingut sempre'l dó de la inoportunitat: li agradava esguerrarho tot.

Perteneixent don Joseph Anton al gremi ditxós dels homens tranquils que no s'amohinan, ni tenen qu'amohinarse per res, sent lo que s'en diu un «panxa contenta», hi ha molt poques coses que'l treguin fora de les seues *casillas*. Però entre aqueixes coses hi ha, endemés de la que ja he dit respecte á que's posi en dubte la superioritat del Liceu sobre tots els demés teatres del món, una altra que'l posa frenétich: y es el sentir parlar mal de la Societat de propietaris, á la que té ell l'honra

de pertènixer. Que devant d'ell s'ataquin totes les institucions nacionals ó locals: la monarquia, el clero, la milícia, la marina, el parlament, l'ajuntament, tant se l'hi endona; però no li toqueu als propietaris del Liceu y gardeuvos may de dir lo que tanta gent diu: que si la propietat es una *rémora* y un estorb y una causa de mort pera'l coliseu, etc., etc. El senyor Pidevall, s'escriuix d'indignació, cada cop qu'escolta semblant blasfèmia; s torna blanch, groch, vert, roig y si no fos la por de rébrer una bufa, comensaria per tractar de brétol y d'animal al que's permet tal llenguatge contra lo qu'ell considera com una institució casi sagrada; però tot seguit, y després d'un gran esforç de voluntat, pera contenir son coratge, empren, entre glops y empentas (perque ell no ha tingut may gran facilitat de paraula), una defensa acalorada de la propietat, sense la qual, diu ell, no podria viurer el Liceu y hauria de tancar, privant del pa quotidià à les cents families que viuhèn del teatre.

Fora d'això, es à dir, mentres no li ataquin la corporació de que forma part, el senyor Pidevall es l'home més pacífich y més ditxós, gracias principalment à sa personalitat de propietari del Gran Teatro del Liceu (*de doña Isabel II*).

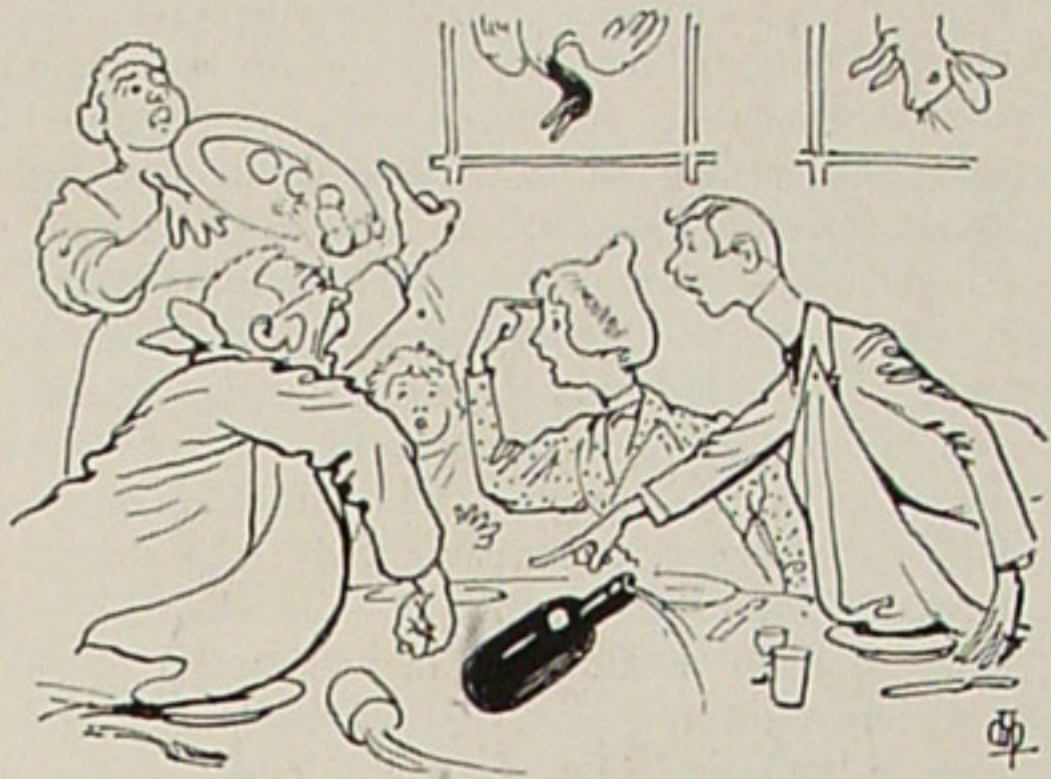
Aixis m'ho pensava, al menys, quant algunes setmanes enrera vaig tenir ocasió de convèncem de que dins l'ànima del bon senyor hi glatia una amargor molt fonda, nascuda precisament — qui ho haguera dit may! — de son arrelat liceisme.

Era la nit de la segona representació del *Tristan è Isolda*. Mentres el segon entre-acte, havia jo

sortit à fumar un cigarrillo pel corredor de la platea, quan de sobte'm trovo devant de don Joseph Anton, à qui no veyà desde bastants mesos.

—Y donchs, senyor Pidevall—vaig fer jo—què diu de bó?

—De bó, res.

—Y això, qu'està malalt? — digui, adonantme allavoras de sa fesomia fosca, preocupada.

—Malalt físicament, no; però moralment, si.

—Ho sento, home, ho sento: que passa, potser, algun disgust?... y perdoni si só indiscret...

—Cada nit ne passo; y tot per culpa d'aqueix homenot.

—Quin homenot?

—Quin?... en Wagner.

Encara qu'ell hagués dit això ab molta serietat, vaig esclafir en una rialla.

—No s'en rigui, no s'en rigui, que parlo molt seriament. Cregui: desde qu'aqueixos empresaris l'han donat per posar óperes d'aquestes que cap home de bé les enten, qu'estich fora de mi. Sobretot aquest *Tristan* me té neguitós, rabiós, furiós... ja li puch dir en confiança, oy?

—Ja ho crech: digui, digui...

—Pues si: jo soch partidari del sistema antich, del sistema qu'ha donat *gloria* y *provecho* al Liceu: vull dir, de l'ópera italiana, de la verdadera ópera; de la música d'en Donizetti y d'en Rossini, d'en Verdi y altres mestrassos que sabian lo que's feyan y escribian joyes musicals que no morirán may, per més que diguin. Y ara, sense sapiguer per què y solzament perque les demanan quatre ximplés que *se las echan* de sabis, à cada temporada'ns xeringan ab partitures que ni'l dimoni les enten. Y un cop se despenjan aquests empresaris ab la *Walkiria* y después ab el *Tristan*, y ja parlan de donarnos el *Siegfrid* y què sé jo!... És cremador això, es cremador!... Com si no fos més fácil donar música decent, d'aquella suau, dolça, qu'entra pel cor y per les orelles y no fa mal de cap à ningú.

—Què vol ferhi, senyor Pidevall? — vaig respondrer mossegantme'ls llabis.— Vosté ja sab que les modes cambian...

—Què modes, ni què redimonis! — feu ell tot enfurismat — això no son modes, sinó abusos... *Vamos à veure: à mi, que soch propietari fa tants*

anys y pago un grapat de duros de subvenció, per què m'han d'imposar aquestes óperes que no serveixen més que pera fer dormir?... Per què?... Y'l pitxor es qu'això m'arriva á donar disgustos domèstichs... y grossos.

—Què diu?

—Lo que sent. Afiguris qu'en Pere Lluís, el meu noy, y la Matildeta, la noya gran, son wagneristas. Sí, senyor; wagneristas y rabiosos. Y no passa dia que á taula no tinguem una baralla. Y fins me faltan al respecte: si senyor. Miris: aquesta mateixa nit, tot sopant, sab què m'ha dit en Pere Lluís? donchs m'ha dit que la música del *Tristan* era divina, sublim, però que no era feta més que pera les persones inteligents y de criteri. Vegi si això no es tractarme de burro... Y la Matildeta encara donantli la rahó á son germá y mirantme á mi ab un aire de compassió que m'ha fregit la sanch. Vol res més empipador?...—

Els llabis me feyan mal de tant mossegar y vaig aprofitar el pas d'un amich qu'em saludava, per' despedirme del pobre senyor Pidevall, á qui deu minuts després veyá entrar en la platea y sentarse al seu silló, no ab l'aire joyós y satisfet d'altre

temps, sino müstich y aplanat com si l'enclastes-
sin en *el banquillo de los acusados*.

E. BOIXET

(Il·lustracions de A. Mestres.)

ACTUALITATS

GUERRA DEL TRANSVAAL: CARGA D'UNA SECCIÓ D'IRLANDERS ESCOCESOS (dibuix de F. Sardà).

NOTES VALENCIANES

Quant entrá en Valencia lo Rey En Jaume, de gloriosa memoria, doná l'escut, los esperons que portava y lo fré del cavall al cavaller Joan de Pertusa, que tenia l'ofici de servirli les armes. Diuhen los historiadors qu'esta era costum catalana. Los Pertuses posaren aquell trofeu en una capella que dempués tingueren en la Seu de Valencia, y allí estigueren fins que'n l'any 1416 tractaren ab lo bisbe y los capitulars, y convingueren en entregar-les aquell honrós dipòsit pera que'l trasladaren á la Capella Major. Aquesta scriptura se conserva en l'Arxiu de la Seu.

Penjada en una de les pilastres de la dita capella, á vista de tothom, está aquella panoplia. L'escut, que no té més insignia que les barres de sanch, no pot ser lo del rey. Es figurat, de fusta. Se creu que l'auténtich el destruí un incendi que cremá'l retaule y'ls tapissos de la capella major. Dels esperons, sols quedava un: lo fre estava complet, y lo decoren també los pals ó barres. Pero, ¿per qué parlém de eixes coses de la velluria en estes *Notes*, á l'actualitat consagra-des? Perque ara, corrent el finit mes de Febrer, llixqueren sorpresos los valencians en un diari, que havia desaparegut l'únich esperó que restava en lo trofeu del Rey En Jaume. Sospitava aquell diari que l'havian furtat, ó l'haurian venut, fent, per una ó altra suposició, grans cárrechs al cabildo.

Gran avalot mogué esta mala nova: parlaren molt los periódichs, y resultá que fea ja alguns mesos havia desaparegut l'esperó. Venda fraudulenta no n'hi havia; furt, no era probable, tractantse d'un objecte sens valor real, y que tampoch el tenia d'estimació, no podentse declarar s'autenticitat. Segons las indagacions del Cabildo, pareix que trencaren l'esperó (que era de bronze) uns fusters trevallant pera posar un dossier en la capella, y que se pergueren els trosos. ¡Punible abandono, si no hagué en este cas culpa

major! Ara es quant se pensa y se discutix la manera de asegurar lo poch que'ns queda de tan gloriosos restos, tractant los canonges ab lo marqués de Malferit, heréu y successor dels Pertuses, á qui pertoca sa propietat.

Acabi ma primera crónica anunciant lo bon éxit d'una pessa de Teatro, intitulada *Foch en l'era*, é indicant lo cambi que's nota en la dramática valenciana. Diré d'assó quatre paraules.

En nostre teatro regional predominava'l *sainete*, gracies al difunt Eduardo Escalante, á qui justament anomeném «el gran sainetero». Dihem també d'ell que es «nostre Ramón de la Cruz», perque feu en Valencia lo que aquest popular escriptor en Madrid, portant á la escena, vius y vers, los tipos

ELS ALUMNES DE LA ESCOLA DE BELLES ARTS DE VALENCIA
Y SOS ACOMPANYANTS DE BARCELONA.

còmichs propis de la terra. A mon parer, en esta exacta pintura, no solzament iguala Escalante al sainetero madrileny, sinó que'l supera prou. Pero may ixqué de la esfera còmica, festiva y burlesca. Lo dramàtich no hu sentia. Mort ell, pareix agotat lo cutió capdal de gracia valenciana que á doll brollava en les seues comedietes, y els autors busquen altre camí pera impresionar al públich. Un fill d'Eduart Escalante, de son mateix nom, y que en vida de son pare havia ja obtingut llors teatrals, acentúa en ses obres la nota dramàtica y pasional. Aquest hivern ha lograt un triunfo en *Les Barraques*. Es esta obra un quadro sobri y sencill de la vida pagesa: un dramet en un acte y en música. La protagonista, clavariesa de la Mare de Deu, té un novio digne y honrat; en altre temps la pretenqué un mal sugecte, que aná á presidi; torna cumplida la condena, quant la clavariesa fa la festa; riny y lluyta ab lo novio, la amenassa de mort á ella; y haguera cumplit l'amenassa, si un guarda de camp, tipo de llaurador burrot, molt natural y còmich, no li clavara al malvat una bala en lo cervell. Sembla vulgar tot assó; pero el quadro está tan be presentat en la escena, que fa molt bon efecte.

MTRE. D. SALVADOR GINER,

autor de la música de la obra valenciana *Foch en l'era*.

Foch en l'era, obra de dos jovens periodistes, Maximiliano Thous y Elias Cerdá, es del mateix género. També hi ha assi una llauradoretta y un bon xich que la festeja; pero la tia d'ella, que fa ofici de mare, la vol pera un nebot, y posa mal al novio. Fa que trenquen el festeig, y com el novio tenia'l grà de la cullita en la mateixa era de la xica, la tia li mana que se'l emporte y la neteje enseguida. Ell, desesperat, pera netejar l'era, pega foch al

forment. Aquella flamarada, proba de son amor, encen més ei de la doncella y vens la oposició dela tia, donant fi ditjós á la comedia. Pera major agrado d'este quadro, hi ha també festa del poble, y processó, música, llums y cohets.

•••

A este *Episodi dramàtich*—com sos autors l'anomenen— lo que li ha donat més importancia es haver escrit la música don Salvador Giner, qu'es en Valencia el mestre venerat de tots los que al art d'Orfeu se dediquen. Don Salvador es, per damunt de tot, home de gran saber musical y professor eminent. Fou l'ànima de nostre Conservatori, que dirigi desde sa creació fins que, acostantse á la setantena, tingué que deixar aquesta càrrega. Treballador incansable, ha compost molta y bona música, principalment religiosa. Pera la escena ha escrit també óperes y zarzueles. Estes *partitures* foren llohades per los inteligents, com sabiament fetes: al públich no li causaren tant efecte. De la docta música del mestre Giner, lo que se ha fet verament popular son dos pessés sinfòniques, *Nit de albaes* y *Es xopá... hasta la Mona*, en les que molt hábilment aprofitá cansons y tonades valencianes, pera donar á les dues composicions l'ayre de la terra. Cosa pareguda ha fet en *Foch en l'era*; pera la escena de la processó ha escrit una hermosa plana de música descriptiva.

•••

Nota de art, digna de consignarse, es el cambi que está experimentant en Valencia la popular festa de Carnestoltes. Sempre han sigut aficionats los valencians al divertiment de les máxqueres. Pera evitar abusos de la caraseta, l'Ajuntament, anys arrere, ordená que ningú se la posara sense traure un permis, que costava algunes pessetes. Assó feu decaure la festa de Momo: la gent se queixava de que's perguera costum tan jubilosa, y per iniciativa de *Lo Rat-Penat*, emprendueren los Regidors de la ciutat la tasca de transformarla, donantli carácter artístich. Premis que's donen á les millors comparses, y també á les máxqueres soltes, d'alguns anys ensá, estimulen molt pera aquell resultat. Enguany ha estat brillant y animadissima la maxquerada dels tres dies, y molt renyida la lluyta pera guanyar lo primer premi. S'el disputaven el *Circulo de Bellas Artes* y los artistes de *Lo Rat-Penat*. Aquells presentaren una cavalgada japonesa, ab rich vestuari, autèntich en bona part, banderes, gallardets, lliteres, carrosses, etcétera. Agradá molt; pero la gent quedá més contenta de l'altra comparsa, alusiva á la festa de Nadal, y que la feu riure per son aspecte còmich. Lo millor d'ella eren dos dotzenes de *titols* (pavos) tan ben figurats que pareixien de veres. Se discuti

tant sobre quina d'estes dues maxquerades mereixia'l primer premi, que's tingueren de donar dos premis primers pera no fer agravi á ninguna.

Los jovers escolars aprofiten les Carnestoltes pera armar *estudiantines*, que s'en van, lluny á vegades, y com acaptan pera fins benéfichs, disimulen la gorja ab la caritat. Enguany, los alumnes de la Escola Superior de Belles Arts, ben aconse-

llats y ajudats per los professors, han prés altre rumbo. Una vintena d'ells, portant al cap al professor senyor Aixa y al Secretari de l'Academia de San Carlos, senyor Tramoyeres, han fet una excursió instructiva á Barcelona, Tarragona y Poblet. Del afecte germanivol que han trovat en totes parts, y sobre tot, dels obsequis del Alcalde y'l Ajuntament de Barcelona, parlen y no acaben estos aprenents d'artistes, y els escolten molt satisfets tots los que en Valencia desitjen la unió bessonenca de les provincies llevantines.

THEODOR LLORENTE

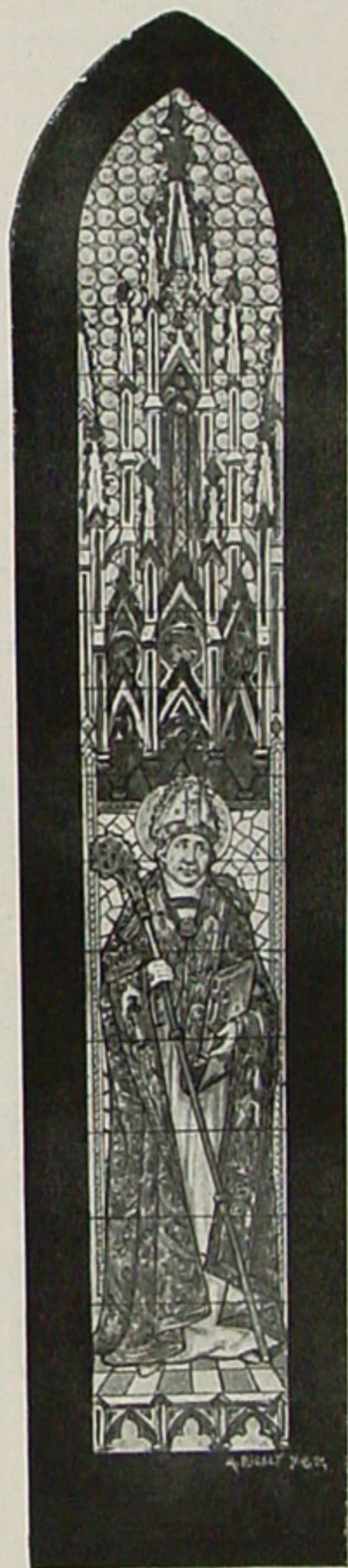
ART INDUSTRIAL

Una de les industries artistiques á que ab més justicia pot aplicarse aquest calificatiu, es, sens dupte, la de la fabricació de vidrieres de colors, que tant vá brillar en la Edat mitjana y tan renom doná als artifices d'aquella época.

Molt podriam extendrens parlant de aquesta industria, si'l curt espay de que disposém y'l carácter d'aquests apuntes, fets á corre-cuyta, no limitessen la nostra tasca; podriam dir y probar que ja en la época dels fenicis era coneguda y que prengué gran volada durant el Renaixement, puig no's donavan de menos els grans artistes de col·laborar en la composició dels valiosos finestrals que adornavan més tart palaus y temples, y que en aquella época era aquesta industria una de les que més florían; podriam explicar que ahont més va desenrotllarse fou á Italia, á les ciutats de Roma, Venecia y Florencia, extenentse més tart per Espanya, Fransa, etz.

Pero com que no es nostre objecte fer la seva historia, sino donar á coneixer á nostres llegidors una part de lo milloret que avuy se fa en nostra patria en aquest ram de la industria, que casi se confon ab el mateix art, dirém solzament que'ls dos magnífichs exemplars que avuy reproduhim, son surtits dels tallers dels senyors A. Rigalt y C.^a (1), d'aquesta ciutat, premiats abdós en exposicions y suficientment valiosos pera demostrar que'l director dels esmentats tallers, senyor Rigalt, té sobrats coneixements pera posarse al costat dels més reputats industrials de les nacions que avuy van al devant en la fabricació de vidrieres de color, y que dits tallers son una honra pera Catalunya, que may se queda enrera en les manifestacions del art.

(1) Mallorca, 261.

LA DONA CATALANA

SONETS DISTINGITS ABDÓS EN LOS JOCHS FLORALS DE LLEYDA DE 1899.

No té rival.

Senzilla es com la flor de la ginesta,
com la formiga activa, previsorà;
si per sa gràcia y discreció enamora,
per recatada encisa y per modesta.

Més que vana lluhir de festa en festa,
li plau ser de la llar reyna y senyora;
dona com cal, los plers del món no anyora,
que hi ha gran seny dins de sa hermosa testa.

Poch expansiva, d'aparent aspresa,
ab ayre majestuós de soberana,
es son cor tot bondat y tot tendresa.

De geni varonil, ferma cristiana,
espill de dignitat y fortalesa,
no té rival la dona catalana.

Joya de les joyes.

Com les abelles diligent, feynera,
en son rusch treballant solzament gosa;
tan econòmica com, si cal, rumbosa,
arreu es de mestresses la primera.

Donzella honesta, ensemps que falaguera,
mare exemplar, la més fidel esposa,
heroïna entussiasta y coratjosa,
si á la lluyta ens empeny nació estrangera.

Si un jorn pel vent de la dissort rendida,
dobla's com al mestral feble rosella,
rica de fè, s redressa desseguida.

Dels cors de sa familia soberana,
en el cel de la llar, superba estrella,
brilla esplendent la dona catalana.

ENRIQUETA PALER Y TRULLOL

J. Piéquez 7900

CRÓNICA ROSSELLONESA

Noves de Rosselló me demanan vostés, del Rosselló, aqueixa part de terra catalana penjada, ara, com un gatimell florit per dellá de la teulada pirenaica?

Lo Rosselló fou catalá, desde que se pogué despertar á la civilisació cristiana, cap als 1100; se-gui la sort del comtat de Barcelona, del reyalme de Mallorca y del reyalme de Aragó fins als 1412; se castellanisá, després, fins als 1642; y ara se va afrancesant; y amb tot, lo poble s'hi ha quedat catalá, de llengua y de costums. Tothom hi parla é hi enté lo catalá; ara si, que son pochs qui l'escriuhen, belleu una vintena, entre aficionats y granats poètes; mes, bons fills que l'estiman de debó, lo Rosselló, gracies á Deu, já'n té una galan colla.

* Com á obres públiques realisades per l'any 1899, se poden senyalar:

L'acabament de la Casa-Refugi, aixecada pel Club Alpi, casi bé al cim de Canigó, á uns 2.200 metros d'alsaria, á la vora dels estanyols dels Cortalets, amb camí carreter fins al devant de la porta;

La edificació d'un altre Refugi al estany Llat, á 2.310 metros, per la alta montanya de Carlit (á Cerdanya), hont hi haurá una estancia pera les senyores; aquesta obra s'es feta amb l'ajuda del Consell general de Rosselló, del Touring-Club de Fransa, y del municipi de Angustringa;

L'acabament de la rica y artistica capella de Jesus-Infant (á l'iglesia de Sant-Joseph), deguda al senyor En Justí Péprat, y que Mossen Verdguer vingué á benehir pel novembre del 1898;

Les feynes qu'En Manel, l'estimat pastor de Sant-Martí d'Albéra, no para de fer al entorn de Pu'Nyelus (1.100 metros), hont per ell tot sol ha marcat camins, cercat aygues fresques, alsat una grossa barraca, y cuydat planters d'aybres;

Los treballs de la linya del camí de ferro que seguirá la vall de l'Agli, desde Rivesaltes á Caudiés, y que permetrá recorre las Corbères;

Y, també, la grossa questió, sempre al estudi, del enderrocament d'una part de las fortificacions de Perpinyá.

* Com á literatura catalana:

Lo *Journal Illustré*, d'En Payret, ha publicat poesies, relacions, vistes y retratos, y ha comensat d'estampar unes *Flors Rosselloneses*, aplech de catalanades recullides dels escriptors de Rosselló, Catalunya y Mallorca;

Los diaris *Le Roussillon*, *La Croix*, y *La Clave-llina* han portat algunes poesies y relacions, en catalá;

S'ha imprés *Lo Parol de la Guideta*, comedia en dos actes d'En Estève Falguère;

Lo canonge Mossen Fabre ha estampat, de nou, una bona colla de *Goigs*, quina música l'ha encar-

regada á n'En Bonaventura Petit, lo sabi organis-ta, de la Catedral;

S'ha publicat una *Despedida á la Verge de Font-Romeu*, amb música y vistes, y uns *Goigs á Sant-Jaume-de-Calahons*;

Lo diari l'*Indépendant* (del 12 d'abril), ha portat un ben pensat article d'En Emmanuel Brousse, «L'Enseignement du français par la langue catalane, et l'enseignement de l'Histoire locale». Del mateix escriptor es lo bonich llibre *Pyrénées Incounees-La Cerdagne française*, amb 40 vistes.

Llibres y escrits en llengua francesa, ni ha hagut una pila:

Le Bulletin du Syndicat d'initiative de Perpignan et du Roussillon, que fa coneixer lo Rosselló als *touristes*; demés de 300 grabats y vistes, hi há una reproducció fotogràfica de Canigó, vist desde Marsella, per mitg del mar;

Les Légendes du Roussillon, d'En Horace Chauvet, tretes de llegendes y contes populars de la nostra terra;

Le Guide historique et pittoresque du Roussillon, (amb 70 grabats y vistes) d'En Pere Vidal, bibliotecari de la Vila de Perpinyá; l'autor hi tracta, de molt ben entesa manera, d'ortografia dels noms catalans, d'excursions, de monuments y d'apuntacions històriques. D'En Pere Vidal tenim ja *L'Histoire de la Ville de Perpignan*, la biografia del sabi arxiver *Julien Bernard Alart*, y coleccions de *Corrandes*, *Cansons del Pandero*, *Balls y Ballades*, *Cansons populars*;

Excursions dans les Pyrénées orientales, guia molt práctic per l'excursioniste, dels senyors En Toubert y En Soler;

La Main de St. Jean-Baptiste, d'En Agustí Vassal, sobre la preuhada reliquia que's guarda á la Seu de Perpinyá; del mateix autor tenim una *Relació sobre les Santes Hosties de Pèzilla*, y sabem que'n prepara una edició completa y artistica;

La Revue d'Histoire et d'Archéologie du Roussillon, que publica noticies y estudis interessants.

Une Semaine á Majorque, una ben apuntada relació de viatge, d'En Estève de Bosch.

Nos villes maritimes-Collioure, una rica y estudiada monografia, amb ilustracions, de Mossen Falguère.

Bibliographie de la Cerdagne, del excursionista y apreciat bibliofil n'Albert Salsas.

* Passant á música catalana, s'ha de notar:

Dos concerts, donats al Mirliton-Club, hont s'ha cantat: *Montanyas Regaladas*, *Lo Pardal*, ayres populars d'alló més anyoradissos y encantadors, armonisats pe'n Coll y per l'Aymes; la *Barcarola Catalana*, lletra d'En Justí Pepratx; *Magali*, serenata provensala d'En Mistral; *El Canigó*, bonica pastoral d'En Bonaventura Petit, sobre de ben encertades paraules d'En Carles Sabaté; *Los Fills*

del Canigó, melodia d'En Candi, lletra de Mossen Jacinto Verdaguer; unes *Corrandes rosselloneses*, d'En Lluís Pellissier; *Les Pastoureaux du Canigó*, sobre poesia d'En Joseph Payret.

La música perpinyanesa («L'Harmonie») va tocar, en un concert a la Passejada, uns *Motifs populaires roussillonnais*, ben armonisats per En Moulis.

S'ha estampat:

Un llibret de *Cants de Nadal*, amb música del mestre y organiste En Bentura Petit;

Gloria del Roselló, lletra y música del valent aficionat n'Estève Falguère;

La Vall de Prats, hermosa poesia de Mossen Jaume Boixeda, música d'En Lambert Simon;

Es a l'impremta un *Canigó*, chor d'En de Manresa, lletra d'En Saisset, queensem serà de molt efecte quan se cantarà.

També recordarem aquestes obres:

d'En Bentura Petit, *La Despedida dels Mariners*, sobre poesia d'En Victor Balaguer, *Salut au Roussillon*, *A Banyuls*, barcarola;

d'En Joseph Coll, unes *Montanyes Regaladas*, unes *Flors Rosselloneses*, y qui sab de *Balls* y ayres de *Balles*, que toca la cobla dels Mattes;

d'En Gabriel Baille, un chor *Montanyes Regalades*, *Sur les bords de l'Agli*, pera piano, y'l chor *Rhapsodie Catalane*;

d'En Taudou, una *Albada*, lletra d'En Pere Tarich;

d'En Emile Petit, *Lo Pont de la Graba*, opereta, lletra de Mossen Rous, de quan era rector d'Estagell, y una *Marinera*, lletra catalana, diu, del gran astrònom rossellonés En Francés Arago;

d'En Justí Pepratx (fill), la *Cansó de l'Estudian-*

tina, poesia d'En Justí Pepratx (pare), *Albada*, lletra d'En V. Balaguer; *La Brise de Carencà*, habanera; *Las Aures de la montanya*, sardana; *Les Fées du Canigon*, valse; *Mailloles*, polka;

Vingt chansons populaires catalanes, recullides per en Vilarem, armonisades per l'Enrich Carcassonne;

d'En Joseph Belloc, *La fête des amours*, pera orquesta; *Mandoline-Polka*, per estudiantina; una *Sérénade espagnole*, per quatre veus d'home; apuntém, ademés, qu'aquest jove compositor está preparant música com la dels *Balls* y del *Contrepàs*;

d'En Saisset, una colla de senzilles *Cansons Catalanes* (*Sul Cul*, *L'Hortolana*, *Lo Bernat Cassayre*, *Las minyonas de Perpinyà*, *En Galdrich*, *En Jaumetó*) (1).

.. Com al acostumat dels altres anys, en alguns pobles s'hi ha donat representacions de dramas y misteris religiosos:

A Villellonga de la Salanca, s'ha jogat *La Presa de l'Hort*; a Baixas, lo *Martiri de Santa Catarina*; a Argelès, *Sant Cosme y Sant Damià*; a Arles, *Los Sants Abdon y Sennem*; a Sant Andreu, lo drama biblich *Joseph venut per sos germans*; a Canet, *La Vie de Jeanne d'Arc*.

Y com cada any també, pel Dissapte-Sant a la nit, per viles y pobles de plana y de montanya, la jovenalla ha cantat, pels carrers y pels masos, los populars *Goigs dels ous*, tot anant a capdar ous, socissots y botifarres.

.. Tot sovint s'ha vist, pels paradors de las botigas, a la Llotja y a la plassa Laborie, los quadros de pintors rossellonesos:

Retrats y Natures mortes, d'En Blanquer; *Quadros històrics*, d'En Léon Brousse; *Escenes marítimes y Vistes*, d'En Alchimowitz; *Paysatjes*, d'En Terrus; *Retrats*, d'En Vigo.

Com a aquareles: *Paysatjes y Marines*, d'En Grimal; *Vistes y Marines*, d'En Ville d'Avray.

Per la part fotogràfica:

Vistes y Paysatjes, d'En Bacard; *Retrats artístics*, d'En Mas; *Paysatjes y Monuments*, d'En Fillette; *Retrats y Tipos Catalans*, d'En Menozzi.

Amb aqueixa llarga enumeració m'hi haurá passat una falta ó algun descuyt; ne demani excusa a los qui pertocaria.

Roselló es petit; amb tot, se veu que, gracies a Deu, los rossellonesos tenim arrelat al cor aquesta cosa santa que se'n diu l'amor a la terra payral; mes per esser bons fills, hasta no seria que per salvar lo del nostre, donchs per nos quedar primer que tot rossellonesos, si, que tenim de pensar, de parlar, d'escriurer y de cantar en catalá.

Aixis ho desitja lo bon servidor de vostés,

JULES DELPONT

PIRINEUS: IGLESIA D'HIX, SIGLE XII.

(1) Tota aqueixa música se troba a ca'n Pomés-Tixador, carrer d'Alsace-Lorraine.

NOSTRA SALUTACIÓ

A LA

PREMPSA CATALANISTA

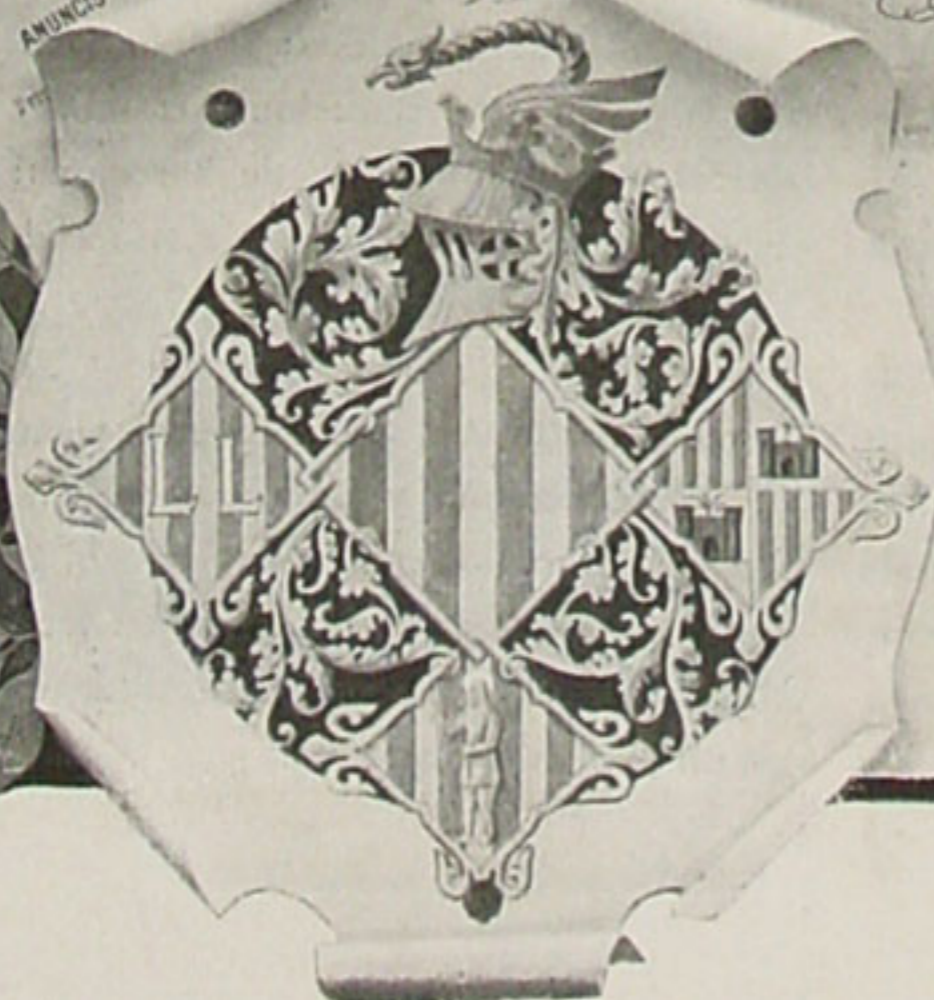
Son tantes y tant importants les forses que representan les publicacions catalanes que veuen la llum en nostra terra, y de tanta transcendencia pera'l pervindre de la Patria, qu'hem cregut que la única manera y la més á propòsit pera donar el Deu vos guard á la prempsa catalanista, ensemps que donarli un testimoni de vera germanor y d'admiració entussiasta, era reproduir en nostres planes les capsaleres de totes elles en artistich y patriòtich aplech, pàgina encoratjadora y bonicoya que tira per terra la ridicola afirmació de aquells que deyan que'ls catalanistas eran solzament *cuatro locos*.

Que calculin les persones sensates de nostra terra y de fora d'ella, lo que valen y representan aquest aplech de forses intellectuals que periòdicament ixen de per tots els indrets de Catalunya, venint á convertirse en menjar sabrosissim pera'ls fills amantissims de la Patria nostra; que calculin la forsa impulsiva de aquestes fulles impreses que predicant la bona nova s'escampan per les encontrades més llunyanes de la Patria, sent rebrotar ab sos escrits el cor dels fills de la terra que son explotats per tots costats, y potser arribarán á compondrer d'una manera clara, que no es ab insults y quixotadas com s'agermanan els pobles, y que'ls atachs inconsiderats á entitats y persones respectabilissimes, no fan més que afluixar llassos y mermar prestigis que tan d'interés molts fan veurer que tenen en conservar.

Les aspiracions regionalistes, que son les que sustenten, cada un desde son lloch, els estimats confreres á qui saluda LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA, mereixen quelcom més de atenció y estudi que la que'ls hi donen els que van al davant dels governants d'avuy; y per aixó, enfront del olvit ó menyspreu inconsiderat d'aquells homes, redoblan els

seus clams les terres que viuen d'aquells ideals, fent brotar de per tot arreu, noves veus entussias-tes que repican seguidament les campanes ab el toch de somatent pera aplegar als bons fills de la Patria, á quin entorn s'hi troban, com guardia de honor, aquest estol de publicacions catalanes, defensores constants de les llibertats de la terra.

LA ILUSTRACIÓ LLEVANTINA sent avuy gran pler de tenir aplegades, honrant ses novelles planes, á les importants publicacions *La Renaixensa*, de Barcelona; *Lo Somatent*, de Reus; *La Veu de Catalunya*, de Barcelona; *La Veu de Montserrat*, de Vich; *La Costa de Llevant*, de Sant Pol y comarca; *Lo Pi de las tres branques*, de Berga; *L'Olotí*, de Olot; *Las quatre barras*, de Vilafranca; *Lo Geronés*, de Girona; *La Veu del Ampurdá*, de Figueras; *La Llum*, de Manresa; *La Creu del Montseny*, de Barcelona; *L'Aliga*, de Targa; *L'Atlántida*, de Barcelona; *La Nació Catalana*, de Barcelona; *La Veu del Vallès*, de Granollers; *Lo Teatre Regional*, de Barcelona; *La Roqueta*, de Palma; *Lo Jovent Catalá*, de Barcelona; *Lo Teatre Catalá*, de Barcelona; *Lo Teatre Católich*, de Barcelona; *Lo Nostre Temps*, de Barcelona; *Catalonia*, de Barcelona; *La Veu del Segre*, de Lleyda; *Mallorca Dominical*, de Palma; *Gent Nova*, de Badalona; *Joventut*, de Barcelona; *Els Segadors*, de Barcelona; *Catalunya Nova*, de Barcelona; *La Barretina*, de Barcelona; *La Veu de Tortosa*; *La Veu de Mallorca*, de Palma; *Sempre avant*, de Manila; *Bulletí del Centre Excursionista de Catalunya*, de Barcelona; *L'Art del Pagés*, de Barcelona; *Bulletí de la Institució Catalana de Música*, de Barcelona, y *Lo Missatjer del Sagrat Cor de Jesús*, de Barcelona; y, al enviárleshi á totes el més coral testimoni de consideració y afecte, les hi desitja moltes prosperitats y les saluda entusiasmada ab un ¡VISCA CATALUNYA!

LA IL·LUSTRA A LA PRE

CIÓ LLEVANTINA: psa·catalanista.

CASA DE LA CIUTAT DE MANRESA.

L'ASSAMBLEA DE MANRESA

Vuyt anys han passat ja desde que un estol de bons fills de Catalunya, encesos de patriòtich ardor y alarmats ensemps per la situació compromesa que mals governants anavan creant de dia en dia a la terra catalana ab sas disposicions arbitrarias, s'aplegaren sota les voltes venerandes de la Casa Comunal de la ciutat de Manresa, y allà donaren forma al ideal que de molt temps dintre llur si bategava.

El dia 25 de mars de 1892 se constituïa la *Primera Assamblea general de Delegats de la Unió Catalanista* en la Sala Consistorial de la Casa del Ajuntament de Manresa, ahont s'acoblavan, a la crida de la Junta Permanent de la Unió, nombrosos patricis surtits de tots els indrets de Catalunya; y en tres memorables sessions, discutian, votavan y firmavan las *Bases pera la Constitució regional Catalana*; podent donarse'ls Delegats la germanivola abraçada de despido y retornar dos dias després a ses llars deixant posada la primera pedra del monument a las reivindicacions de la personalitat de Catalunya.

En aquestos vuyt anys, ¡quants no han sigut els catalans que han portat l'humil gra de sorra que va enlayrant, de dia en dia, aquell monument fins a veurehi onejar en el cim de tot la gloriosa senyera de les quatre barres!

Certament que may podian esperaransar els organitzadors de l'Assamblea de Manresa tan falaguer esdevenir per la idea, ab entussiasme proclamada per ells com única redempció de Catalunya y de Espanya entera, malmenada en tot temps pel Centralisme absorbent y dominador.

Precisament al cumplirse'l vuyté aniversari de la constitució de l'Assamblea, les conclusions votades en aquesta, conegudes de llavors ensá, en recort merescut de la Ciutat que hostatjà als Assambleïstas, ab el nom de *Bases de Manresa*, s'han vist condemnades y maltractades per la burocracia y la falta de sentit comú dels polítichs espanyols; ab lo qual han adquirit renom universal y major importancia, si cap, de la que tenian pera nostre poble.

Mentrestant, va fent son camí la idea que les ins-

pirá, sens que les amenasses de sos contraris y les excitacions dels parlamentaristas pera que quedin exclosos del terreno legal els catalans que les adoptaren com bandera de combat, hagin servit pera altra cosa que pera refermar l'amor d'aquestos á la Patria, injustament befada y escarnida, y pera donar nova proba de la inconstancia ab que tractan les coses més respectables molts dels nostres homes de govern, que fins ara havian declarat legal y permesa la predicació de les mateixes.

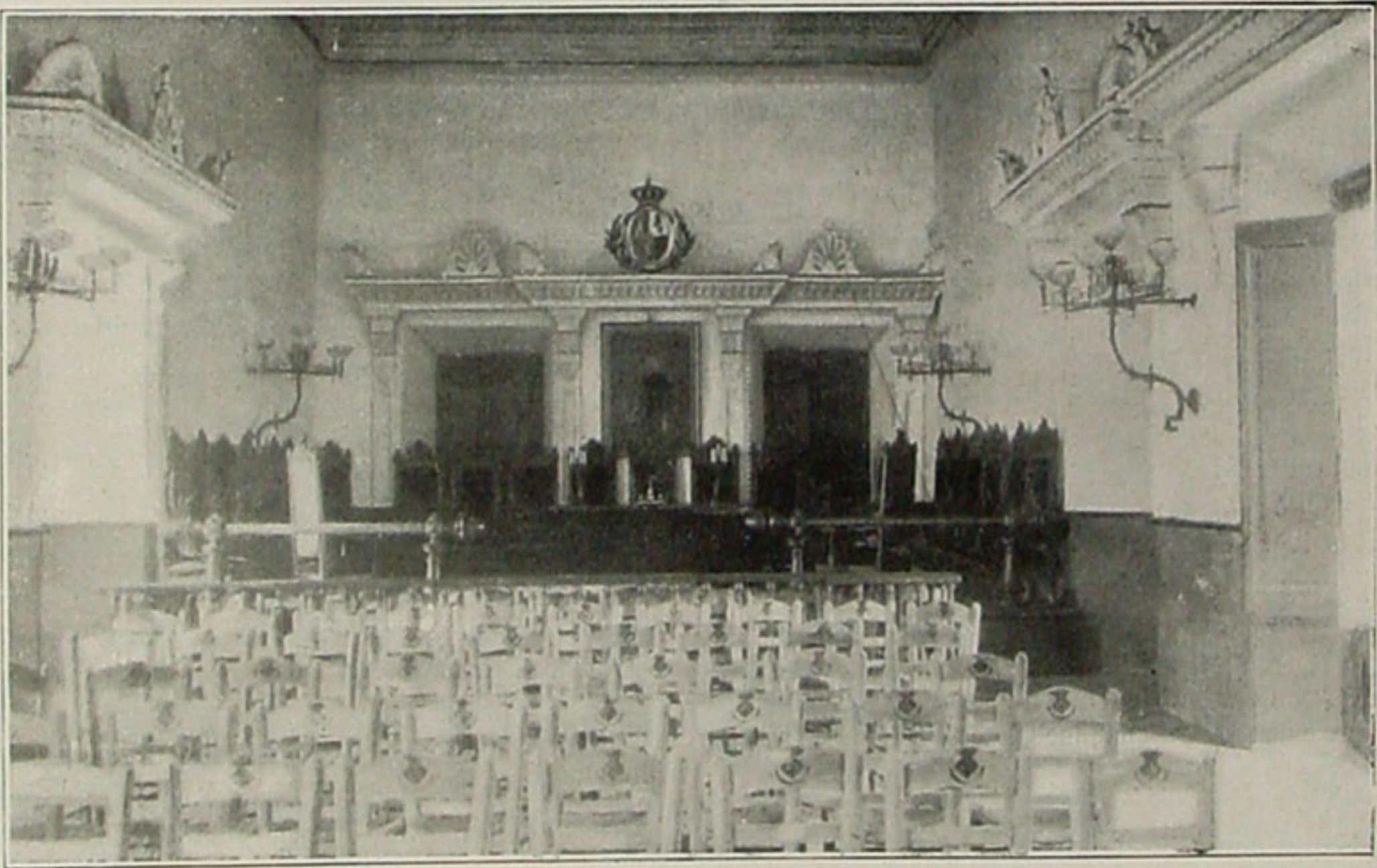
Ben concretades y resumides en poques paraules son les repetides conclusions en el següent párrafo del *Manifest de la Unió Catalanista de 16 de mars de 1897*:

«Com allavors diguerem, enteném avuy que han de quedar á càrrech del poder central del Estat espanyol las relacions internacionals, l'exèrcit de mar y terra, las relacions econòmicas d'Espanya ab los demés païssos, la construcció d'obras públicas de caràcter general, la resolució de totas las qüestions y conflictes inter-regionals y la formació del pressupost anyal de gastos, al que deurán contribuir las regions á proporció de sa riquesa: tot ab la organissació corresponent y adecuada.

Pero enteném que correspon al Poder regional lo règimen intern de Catalunya, y que ha de constituhirse aquèsta mantenint lo temperament expansiu de sa llegendació y segons sas necessitats y son modo de ser.

En conseqüència, volém la llengua catalana ab caràcter oficial y que sian catalans tots los que á Catalunya desempenyin càrrechs públichs: volém Corts catalanas, no sols per estatuhir nostre dret y lleys civils, sino tot quant se refereixi á la organissació interior de nostra terra: volém que catalans sian los jutjes y magistrats, y que dintre de Catalunya's fallin en última instancia ls plets y causas: volém ser àrbitres de nostra administració, fixant ab entera llibertat las contribucions é impostos, y volém, en fi, la facultat de poder contribuir á la formació del exèrcit espanyol per medi de voluntaris ó diners, suprimint en absolut quintas y llevas en massa y establint que la reserva regional forsova presti servey tantsols dintre de Catalunya.

Aquest es nostre catalanisme dintre d'Espanya: aquest es lo nostre regionalisme dins de Catalunya. Aixó es lo que volém; per aixó aném; á n'aixó arribarém á no trigar gayre.»

SALA DE SESSIONS DE LA CASA DE LA CIUTAT DE MANRESA,

ahont s'aprobaren les celebrades Bases pera la organissació regional catalana.

QUAN ACABIS LOS DINÉS

CONTA AB TU Y AB NINGÚ MÉS

¡Ditxosos dinés!

¡Malehits dinés!

Y no hi há més remey: sense dinés tan se val viurer com no viurer.

Que moltes vegadas son los dinés la causa de la infelicitat de molta gent, si senyor, si, però moltes altrás vegadas lo no tenir dinés es la causa de la infelicitat.

Fins la salut, qu'es lo primer factor de la verdadera felicitat, la perdém moltes vegadas per falta de dinés.

No parlo dels molts y molts cassos en que la pobresa priva de poder comprar las medicinas que curarian al malalt pobre, sinó d'aquells cassos en que la falta de dinés es la causa originaria de la falta de salut.

No n'he vist pochs ni gayres d'amichs meus qu'han passat anys y anys sense color á las galtas, lo nas descarnat, los ulls vidriosos, las orellas transparents y fins

ab la espinada barallantse ab la vertical, y que tot d'un plegat de tristos se tornan aixerits, las sevas galtas se coloreixen, aquells ulls apagats s'encenen, lo nas y las orellas s'atapaheixen, y fins la espinada se'ls posa com molinet de xocolatera.

Més d'un cop y més de dos, jo m'he topat pe'l carrer ab aquestos ressucitats, que si no m'hagues sin deturat ells, jo no'ls hauria pas conegut.

—¿Qué ha estat aixó? ¿Quinas ayguas ha anat á pendre? ¿Cóm se diu aqueix metje que ha fet lo miracle?

—No ha sigut res de tot aixó.

—¿Y donchs qué ha succehit?

—Que se'm va morir un oncle, que m'ha deixat dugas casas de cinch pisos al carrer de Fernando.

¿Cóm diantre ha de tenir salut lo pobre home, per robust y bon minyó que sigui, que á totas horas ha d'estar rumiant d'ahónt treurá'l duro per anar á la plassa, los duros pera pagar los mestres de la quitxalla, las mesadas de la minyona, las mesadas del lloguer de casa y'ls comptes del sastre, del sabater y de la modista?

¿D'ahónt ha de sortir lo calor que'l ventrell ha de menester pera fer las digestions, si tota la escalfor que hi ha en lo cos, la necessita'l cervell per anar resolvent ecuacions económicas demati, tarde y vespre?

En lo que jo he vist, anant pe'l món, m'he convensut de que la meytat al menos de las malalties, provenen del estat moral. Y per aixó dich que si jo fos metje, avans de pendrer lo pols als meus malalts, averiguaria cóm estém de tranquilitat doméstica y molts cops me faria ensenyar, en comptes dels orins del malalt, l'ultim rebut de lloguer de casa.

¿Que cóm se fa pera tenir dinés?

Molts dels que no en tenen es perque quan n'han tingut han gastat més de lo que podian gastar, confiant sempre en que'l dia d'un apuro trobarian al parent A, al amich B, ó al conegut C; y quan ha arribat l'hora, los amichs,

los parents y'ls coneguts, en comptes d'ajudarlos, ls han explicat desgracias, miserias y fins tragedias y tot (inventadas casi sempre), que aquestos parents, amichs y coneguts ja tenen á punt per parar los cops, no solzament de las personas que sense cap dret van á molestarlos, sinó també d'aquellas de qui n'han rebut favors de molta més importancia que'l favor que se'ls solicita.

La humanitat en general es egoista, es negociant; el que fa un favor, lo fa generalment per especulació, per guanyarne un altre de més gros lo dia que convingui.

Per aquesta gent, l'home que acaba'ls dinés, es un home acabat, es un home mort, y ells no hi volen tractes, perque saben que ab los morts no hi ha negoci.

Si quan ets jove no tens dinés, fesho tot (tot lo que's pot fer) pera guanyarne, y quan en tinguis, guardals bé, no solzament pera poder tenir tot lo que's compra ab dinés, sinó principalment perque si ets rich, no arribarás á descubrir may una pila de miserias dels homes, que no més los que per desgracia son pobres, arriban á conéixer.

ALBERT LLANAS

MALLORCA: VISTA GENERAL DE PALMA.

UNA EXCURSIÓ Á MALLORCA

La Primavera es la millor época pera fer excursions; la naturalesa llum totes ses gales; les plantes ofereixen eix color vert qu'ens alegra; la temperatura es molt agradable; la llum es més clara, sobre tot á posta de sol, y la duració del dia permet aprofitar millor les hores de llum y dedicar al descans les altres. Ademés, si s'escull una época en que la lluna en sa fassa plena dongui aqueix matis argenti, esblanquehit á lo que de dia s'ha vist de un color més ó menos groch d'or, es més atractiu. Per tot aixó esculli la tercera desena, del mes de abril (96), per fer una excursió á la illa de Mallorca, á admirar sos bells panoramas; disfrutar de son bon clima, del tracte franch, obert y agradable de sos habitants, quals costums patriarcals y campes tres han fet dir á un viatjer francès (Gaston Vuillé) —*c'est notre midi en mieux portant, en beaucoup mieux sous le rapport de l'urbanité et des égards dus aux étrangers.*—

Un dimars, prenh passatge á l'Agencia consignataria dels vapors-correus mallorquins, y á les cinch tocases de la tarde, m'encamino cap al vapor que porta el nom del fill més il·lustre de «la illa Daurada». La cuberta del barco está plena de gent

que va á despedir als que se'n van; per la palanca, ó «sola», no fan sinó sortir y entrar els que van ó venen de tirar alguna carta. Arriba'l cotxe de l'Administració de Correus—la maleta—y uns quants mariners se cuidan de trasportar á bordo les saques de la correspondencia. El xiulet de vapor fa per tres cops la senyal de próxima partida y allavors comensa la professó dels que surten y d'alguns retrassats qu'esperan el darrer moment per anar á portar la carta al vapor; afortunadament la palanca del *Lulio* es ampla, plana y curta, y facilita la sortida, privant als desenfeynats y curiosos qu'están al moll y á les escales de la Pau de les escenes cómiques dels que la tenen llarga, inclinada y que branda. Al palo major han issat el gallardet de correus maritims; el capitá puja al pont y fa senyal de comensar á retirar les fustes de la palanca; retiran les cordes, ens quedem sols ab la estoxa y comensem á cobrar l'áncora; quant aquesta es fora del aygua, toca'l pito el capitá y avisa al pilot, qui desde popa fa igual senyal, y l'encarregat deixa anar la corda que'ns lligava ab l'anella del moll d'Atarassanas. Mentrestant, á proa, nostramo y'ls mariners cuydan de colocar bé l'áncora. Nous

EL GENERAL BOER CRONJE,
presoner dels inglesos.

cops de xiulet de vapor ó sirena, senyal d'avançar, y de que'ns deixen pas lliure alguna de les llanxetes tripulades per mariners ó per quitxalla que hi ha en nostre camí. Marxem obehint al mandat que ab el dit nos fa Colón.

Instalat á cuberta, en el centre del vapor, davant mateix del pont del capitá, contemplo com ens anem allunyant de les escales de la rambla. El panorama de la serra del Tibidabo, destacantse sobre'l fondo rogench y argenti que dona el sol á sa posta, les runes de Sant Pere Marti, Vallvidrera, Vista Rica; totes aqueixes agrupacions de cases que voltan á Barcelona, com Pedralves, etc., núvols rosats ó vermells, y cap al Nort, per entremitj de les cerres de la Conreria y de la Costa, lo Montseny treu sa testa. Cap á mar, prop del aygua, un color plomis y rosat enlaire.

Sortim del port veyent aquell gran número de canyes que jamay faltan á les nostres escolleres, y tenint á nostra dreta la montanya y castell de Montjuich, després lo barri de ca'n Tunis ab la ciutat dels morts; veyem les montanyes de Begas, l'ermita de Sant Ramón, de Sant Boy, la torra de Ordal, en el cim més enlairat, y nostre clàssich y sense igual Montserrat ab ses puntes y punxes típiques.

Segueixen á la farola y planura del Llobregat, les cóstes de Garraf, ab sa torre Barona, y al ser frente d'elles la proa del vapor, la dirigeixen dret á la isla de Mallorca.

Lluny, deixem darrera nostre, com colocada al final de l'estela blanca del barco, una atmòsfera lluminosa blanquehina, deguda á la reflexió de la llum eléctrica dels molls y passeig Colón.

Mentrestant, se fá nit, la gent se'n vá als camarots, ahont alguns ja han canviat la *pesseta*, ab els pochos salts qu'ha fet lo caminador vapor, y altres, per por de imitarlos, han pres la posició horizontal.

La mar es bona y sobre cuberta fem tertulia. Veyem la sortida de la lluna, qu'es plena, y com al cel hi ha algun que altre núvol que no deixa que sempre la superfície acuosa sigui illuminada, ab els tochs oscurs que ofereix resulta més hermós el paissatge, sobretot si la clapa fosca acaba aprop del vapor y's poden veure illuminades les ondulacions blanques y espumoses de la estela que deixa l'hélice.

Alguna volta el *serviola* toca la campana de proa per' anunciar un barco que s'ovira, distingintse el llum vert ó roig ó'l blanch dels vapors. Prop nostre passen barcos ab totes les veles desplegadas, sentint el cant dels mariners y el soroll *xop, xop* que produheix l'aygua al topar ab *punta* ó ab els costats de la carcassa de la nau.

Aixis distrets molts no's marejan. Per moments ens anem quedant sols, fins á ser mon únich company, lo simpátich pilot senyor Bauzá. A mitja nit se veu passar lo vapor correu «Bellver», y jo també desfilo, més no al camarot, sinó al salonet ahont m'estiro sobre d'un dels sofás.

Se senten tocar les campanades que anuncian les hores, y quant tocan les 4 de la matinada, torno á eixir á cuberta, per' no perdre la sortida del Sol. En lo cel se veu aqueixa coloració del próxim dia, no hi ha un núvol. Al horizon de proa se veuen unes ombres, vers les quals ens dirigim. Poch á poquet va aclarint, la gent va compareguent y tots dirigim nostra mirada á «babó,» per' veure l'eixida del astre qu'ens dona llum y calor. La celistia cada vegada es més blanca, pura; alguna qu'altra linea rosada, rogenca, fa ressaltar més el color blanch, y sobre la superfície de les aygues risades per la marinada que les besa, s' veu un punt roig que va pujant, sortint. Sembla qu'aquell punt xucli l'aygua blavosa; quant va pujant apareix una lente convexa.

B. R. B.

(Continuará.)

LORD ROBERTS DE KANDAHAR,
Generalíssim del exércit anglés.

CENTRE DE PLATA CISELLADA AB ESMALTS.

Fabricat en los tallers dels senyors Masriera germans, dibuix de Lluís Masriera y Rosés y escultura de E. Arnau.

REVISTA POLÍTICA D'ESPANYA

La discussió dels pressupostos de gastos é ingressos del Estat ha ocupat al Parlament espanyol, durant los primers mesos d'enguany. Sobre aquest tema hauria de versar principalment lo que vaig á escriure, y dich hauria y no haurá, perque en aquestas crónicas m'he proposat reflectir, en lo possible, l'aspecte de la opinió pública ab relació ab los actes emanats dels organismes gubernamentals, y lo que hem presenciat al Parlament, relatiu á la qüestió dels pressupostos, concretantho á la realitat pràctica, está tant allunyat de lo que pensa y demana la opinió sensata del país, que seria per demés evidenciar quant inútil ha estat l'acció parlamentaria.

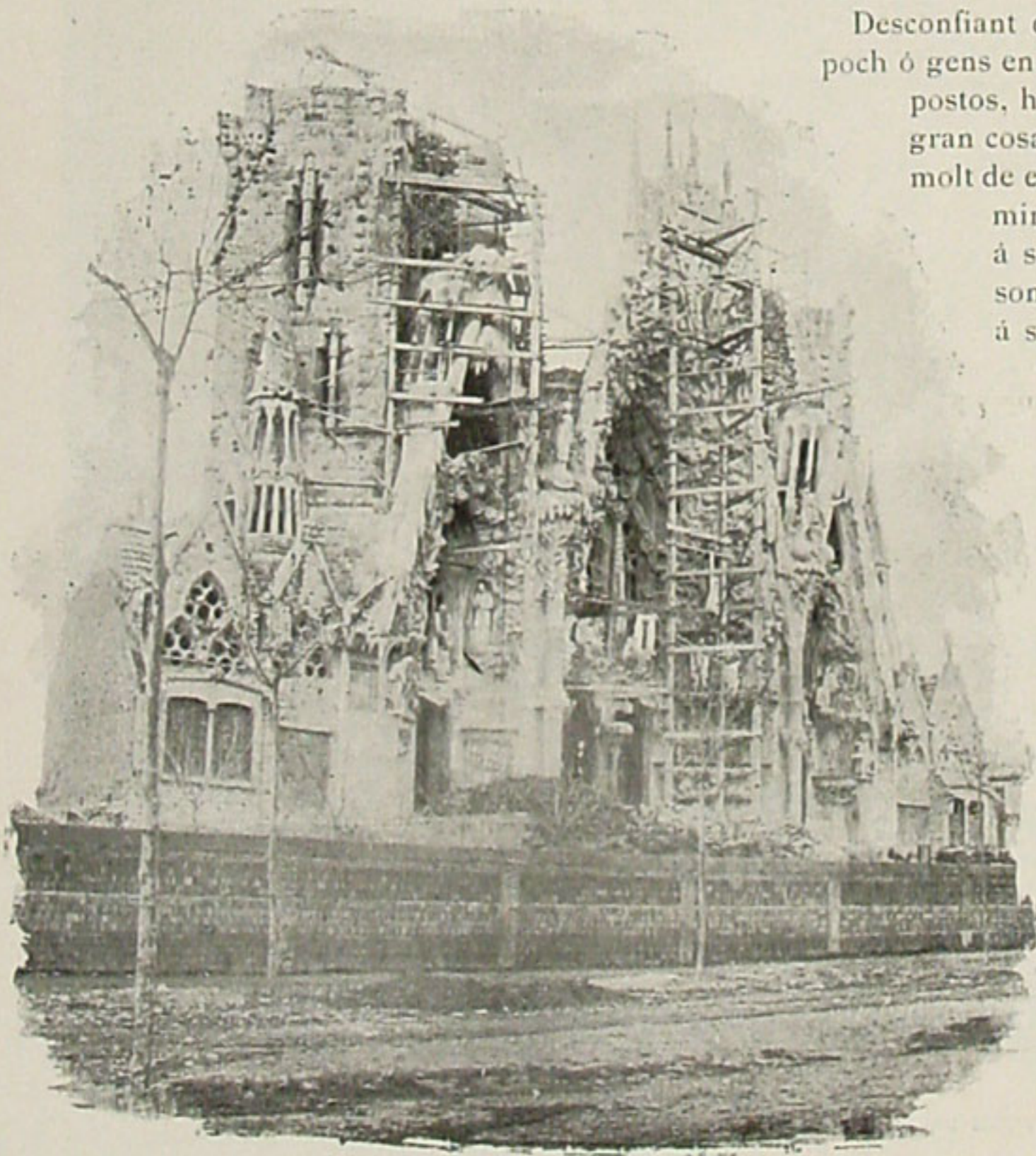
Peró es, no obstant, innegable que aquesta vegada las duas Cambras, especialment la de Diputats, han complert millor que'n altrás la seva missió fiscalisadora. No s'ha ofert l'espectacle d'aprobarse, sense discussió de cap mena, capitols enters dels pressupostos á presencia de sis ó vuit diputats y estant desertas las tribunas; peró, si es evident que hi ha hagut més zel de part dels representants del país, ho es també que aquest zel, ab pocas escepcions, no ha estat inspirat en lo verdader patriotisme:

hem sentit molts discursos y hem presenciat pocas votacions: sovint se ha vist clar no haberhi en los oradors d'oposició ganas de combatre al Govern: quant més se pretenia, era mortificarlo.

Tal lenitat de part de las oposicions, pot atribuirse á la inteligencia que se suposa existeix entre'ls senyors Silvela y Sagasta, obehint á indicacions provinents d'alts llochs ahont se determina la pauta á que han de subjectarse los dos partits que's diuhen governants. Se suposa estar fixat y convingut lo periodo de temps que, á no sobrevindre aconteixements extraordinaris, ha de permanéixer en lo poder lo partit conservador de que es quefe Silvela; per lo tant, Sagasta está amatent al paper que li correspon representar mentres Silvela permaneceix en escena. Quants han dit, y encara diuhen, que á Sagasta li convé la prompta aprobació dels pressupostos, perque una vegada aprobats serà cridat al exercici del poder, ó no diuhen lo que pensan ó pensan una ignocentada. Y no val que s'hagin informat del meteix Sagasta. ¿Qué ha de dir l'ilustre quefe, per mantenir la fe y la esperança entre'ls pobres de levita, que sols fent miracles d'ingeni poden afrontar las visicituds d'una llarga cesantia?

Desconfiant de tot y de tots, lo país se ha fixat poch ó gens en los debats que, referent als pressupostos, hi hagué á las Corts. No ha perdut gran cosa. En realitat, l'espectacle ha tingut molt de exhibició de vanitats oratorias enca-

minadas á mostrar que poden tornar á ser ministres alguns que avuy no ho son, y que están en situació de aspirar á serho altrés que no ho han estat encara. Ni'ls sagastins, ni'ls gamacistas, ni'ls tetuanistas y rome-ristas y fins alguns republicans desitjan reformas radicals en l'administració pública que suposin gran mimva en las *plantillas* dels funcionaris del Estat. Comprenen que son molts y molt importants los interessos creats á la sombra de la moderna burocracia. Per Madrit especialment, la qüestió de las economias resolta en sentit radical, suposa lo plantejament d'un problema que esparvera. Si's reduhis á la mitat, encara que sols amortisant vacants, lo que per personal actiu y passiu pagan aquí l'Estat, la provincia y'l municipi; si's posava una ferma als abusos y negocis de duptosa moralitat que, á costa d'aquestas entitats viuhen y prosperan, se haurian de tancar la

BARCELONA: DETALL DEL TEMPLE DE LA SAGRADA FAMILIA.

mitat dels cassinos, catés y botigas de tota mena, baixaria'l valor de la propietat urbana, se presentaria, en tota forma, una terrible qüestió social: davant d'ella, fins los més atrevits revolucionaris regularian.

Aixis se compren que l'alegria mostrada per los silvelins al veure que'l Govern ha sortit victoriós de la qüestió dels pressupostos, se reflecti en gran part del poble de Madrit. Sembla que's respira millor, y en los rotllos politichs y en las tertulias de bonas casas, sovint se sent dir: *vaya, ya hemos salido de la racha de las economias.*

Es evident que'l remey, si n'hi há, ha de venir de fora.

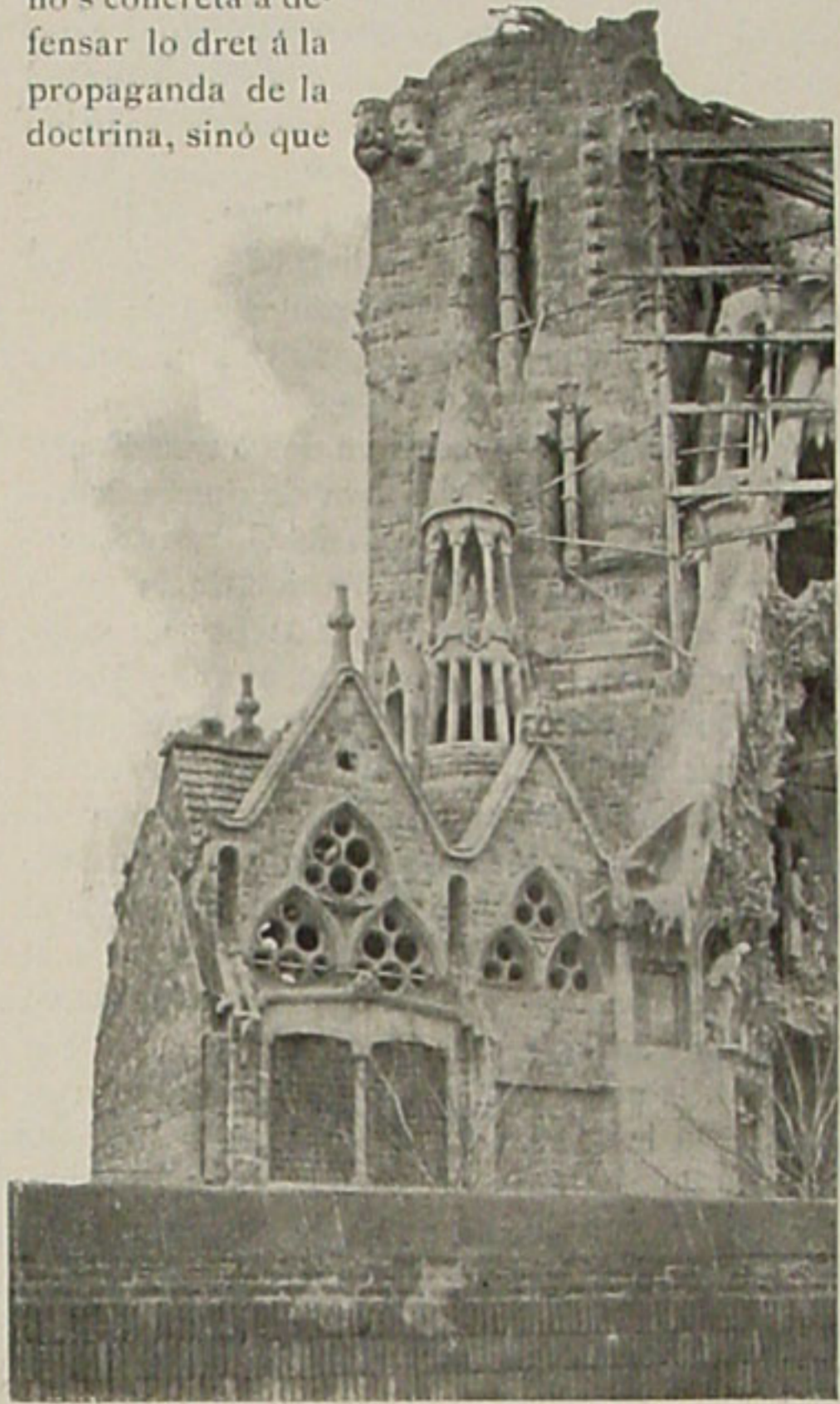

Lo catalanisme á las Corts: heus aquí'l succés més notable de l'actual legislatura. Ell ha excitat, durant quinze dias, la pública atenció á Espanya y ha tingut ressó en los principals periódichs estrangers. Aparegué ab motiu de la Pastoral del senyor Bisbe de Barcelona, sobre la predicació evangélica y l'ensenyansa de la doctrina en llengua catalana. En lo Senat, los senyors López Dávila y Villanueva, y en lo Congrés, Romero Robledo, acudiren á tot extrem recurs oratori per' fernos saber que des lo moment que's toleri sisquera que'ls catalans invoquin á Deu y als Sants ab altra llengua que no sigui la castellana, la patria espanyola corre gran perill de esmicolarse. Ab unas Corts compostas, casi en sa totalitat, per l'element conservador y católich no s'alsá, de entre la majoria adicta al Govern, ni una veu en defensa del sabi y dignísim Prelat, agrement censurat per haver exercit atribucions inherents al seu ministeri, d'acort ab lo que está manat per los cánons y concilis de la Iglesia. Solzament un senador tradicionalista, lo senyor Cruz Ochoa, va tindre algunas paraulas en defensa del il·lustre doctor Morgades, al sentir que de delinqüent contra'l Códich penal se'l acusava.

Al Congrés, lo diputat catalá senyor Cañellas, en la defensa de la Pastoral del Doctor Morgades y de la llengua catalana, assentá'l peu per' mortificar al senyor Silvela. Censurá l'aliança d'aquest ab lo general Polavieja, la qual suposá que tingué per principal objecte atraure al partit conservador á certs elements del catalanisme. Ab lo mateix sentit, però inspirantse ab manifesta prevenció contra Catalunya, parlá'l senyor Romero Robledo, demanant l'acció gubernativa y judicial contra la propaganda catalanista, y fins calificant de facciós y separatista al il·lustre doctor Morgades. La Cambra, en pes, se posá al costat de Romero Robledo, y'l quefe del Govern se concretá á dir que la Pastoral del Bisbe era inconvenient, però no penable.

La qüestió catalana's reproduhi al Congrés passats alguns dias, y aquesta vegada ab més forsa. Va ésser lo motiu, la conducta del governador civil

de Lleyda oposantse á autorisar lo Reglament de las associacions catalanistas á aquella provincia. La provocá'l senyor Cañellas, presentantse francament defensor de la propaganda catalanista dintre de la legalitat constitucional. L'ajudá altre diputat catalá, lo senyor Soler y March; però aquest no's concretá á defensar lo dret á la propaganda de la doctrina, sinó que

DETALL DEL TEMPLE DE LA SAGRADA FAMILIA.

eloqüentment enlairá la bondat de la mateixa, se declará partidari de las bases que com á programa de l'autonomia de Catalunya se acordaren en l'Assamblea de Manresa á l'any 1892. Tant valenta declaració, sentida per primera vegada al Congrés espanyol, alsá tumultuosa protesta en tots los indrets de la Cambra, en termes de ofegar la veu del orador. Aquest hagué de sentarse, no sens protestar contra aquella escandalosa ovació, y dihent que, á poder sospitar que no l'hi había de ser permès defensar á las Corts la personalitat de Catalunya, ans de presentar l'acta de diputat n'hauria fet quatre trossos.

Responent á una alusió que li había dirigit Cañellas, parlá'l senyor Pi y Margall en defensa, no sols dels drets á la propaganda catalanista, sinó que també en favor de la autonomia de las regions espanyolas y contra'l régimen unitari. Los demés

republicans del Congrés se callaren, decantantse visiblement al costat de Romero, al sentirli calificar de reaccionari y clerical lo catalanisme. Romero, en lo nou debat, exercí de fiscal acusador: de la seva boca sortiren las més graves censuras y las exageracions é inexactituts més grolleras contra'l moviment regionalista. No's quedá sense contestació. L'hi doná complerta lo distingit diputat catalá don Raymond Abadal, jove d'hermosa y fácil paraula, que, per trobarse fora de Madrit, no habia en los anteriors dias pogut pendrer part en lo debat. La intervenció del senyor Abadal enlairá la discussió. Los intolerants de la Cambra hagueren d'escoltar la complerta defensa del programa de Manresa. Lo catalanisme té des aquell dia, un orador de cos enter.

Ab lo curs del debat sentirem dos ó tres discursos del senyor Silvela. En torn de duas afirmacions se mogué sempre'l quefe del Govern: lo catalanisme, en quant als principis doctrinals, es un retrocés, una manifestació atávica del passat; en los procediments, en la realitat vivent, es una malaltia nerviosa que's calma y fins se cura no parlant de ella prop del malalt, per naturalesa excitable. Lo primer agradá als adversaris del despertament de Catalunya. Afirmar tot un quefe del partit [conservador que'l catalanisme no es lliberal; figürinse si ha de contribuir á allunyar del catalanisme á la massa del poble, á la generació actual, educada en los principis de la revolució moderna! Lo segon argument, ja no va complaure tant al auditori: se decantava á la tolerancia de unas ideas que, per l'autoritat de Romero Robledo, s'havian condemnat per dissolvents de la patria, y no era cosa de contentarse ab declarar malalts del cap als catalanistas: era indispensable aplicarlos la camisa de forsa y, si á ma ve, exterminarlos com animals danyins.

Me complasch en reconéixer al senyor Silvela sobrat coneixement de la qüestió objecte del debat, per' sospitar, sense oféndrerlo, que'n aquells moments no deya lo que sentia. Que'l programa de Manresa es un retrocés, no pot dirho qui, com lo senyor Silvela, ha mostrat sempre estar al corrent de las tendencias particularistas en los moderns pensadors que més afondeixen en l'investigació de la millor manera de constituirse los pobles en armonia ab las necessitats naturals; y no ho pot dir, qui com ell, en tots los discursos doctrinals de quatre ó sis anys ensá, ha dit que'n lo regionalisme veu un esclat permanent de vida per' la nació espanyola. Y tampoch está bé que digui que'l regionalisme es una neurosis passatgera qui com ell sab que'n lo particularisme regional se fonamentan avuy las més activas manifestacions del art y de la ciencia á Catalunya, y que en lo particularisme se determina l'ànima nacional dels pobles més civilitzats del món.

Agrahits han d'estar los catalanistas als senyors

Soler y March y Abadal. A ells, als diputats per Manresa y Vich, se deu que'l regionalisme militant tingui representació á las Corts, y representació valenta y digníssima. Forsa es reconéixer que dits senyors han mostrat un gran valor civich y una lloable independència de caràcter. Atrevirse á parlar de catalanisme en una Cambra, quals majoria y minorias son hostils á tals ideas; héurerselas ab Romero Robledo y Silvela, mestres en totas las tretas del Parlament; ferse superiors á l'indiferencia, quant no á la hostilitat públicament declarada, de casi tots los diputats catalans, y al sortir del saló de sessions no sentir una veu encoratjadora, no trovar una ma amiga que la seva estrenyi en senyal de simpatia, ans be al contrari, per arreu indirectas molestosas y miradas d'odi; veure al següent dia la premsa periódica de Madrit, procurant treure importancia als seus discursos y enaltint los dels seus contraris; tot aixó suposa en los esmentats representants de Catalunya, alleugerament de tota mira egoista, una abnegació de que no's poden formar cabal idea sino'ls habituats á l'atmósfera moral que aquí's respira.

Ser regionalista ó catalanista á Catalunya es cosa plana y fins afalagadora: serho á Madrit y ab las actuals circumstancias y al mitj dels temptadors exemples de lo molt que aprofitan las calculadas complascencias, suposa una virtut que va sent rara en los temps que correm.

També's deu agrahir al senyor Sallarés haber intervingut en lo debat. Aquest senyor, exempt de tot compromís ab lo catalanisme, y estretament lligat ab la politica imperant en las esferas del Govern, se senti catalá á presencia de las acusacions que, dirigidas al paréixer als catalanistas, anavan de retop contra Catalunya. S'alsá á rebátrer la insidiosa acusació de Romero Robledo al suposar que, per protegir los interessos de Catalunya, Espanya ha perdut l'isla de Cuba. Lo senyor Sellarés enalti ademés l'us de la llengua catalana, y vindicá al Bisbe de Barcelona de las injustas acusacions que contra ell formulá Romero Robledo.

De una manera antireglamentaria se va suspendre'l debat, ja que quedá á l'aire la proposició incidental del senyor Cañellas, relativa á si es ó no legal la propaganda del catalanisme. Probable es, donchs, que s'hi torni ans de que's tanquin las Corts, ab ocasió del debat politich que, segons se diu aquests dias, tractan de iniciar las minorias del Congrés. S'hi torni ó no, la qüestió de la personalitat étnica de Catalunya, dintre de la nació, com á doctrina discutible y com fonament d'una pacífica aspiració reformista ab los organismes constitutius del Estat espanyol, ja's pot dir que es un factor ab que s'haurá de contar d'ara en avant per' armonisar, en la esfera legal, las diversas y oposadas aspiracions de l'opinió pública.

J. GÜELL Y MERCADER

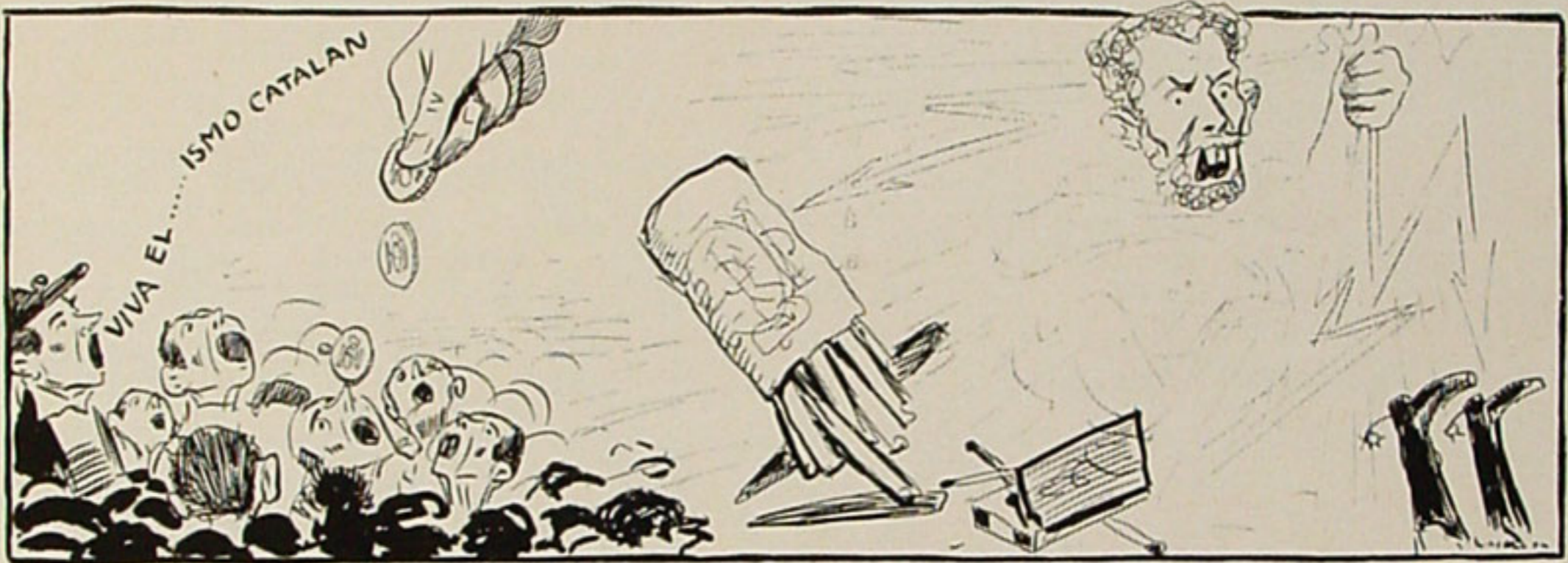
Madrid, 10 de Mars.

A FORA

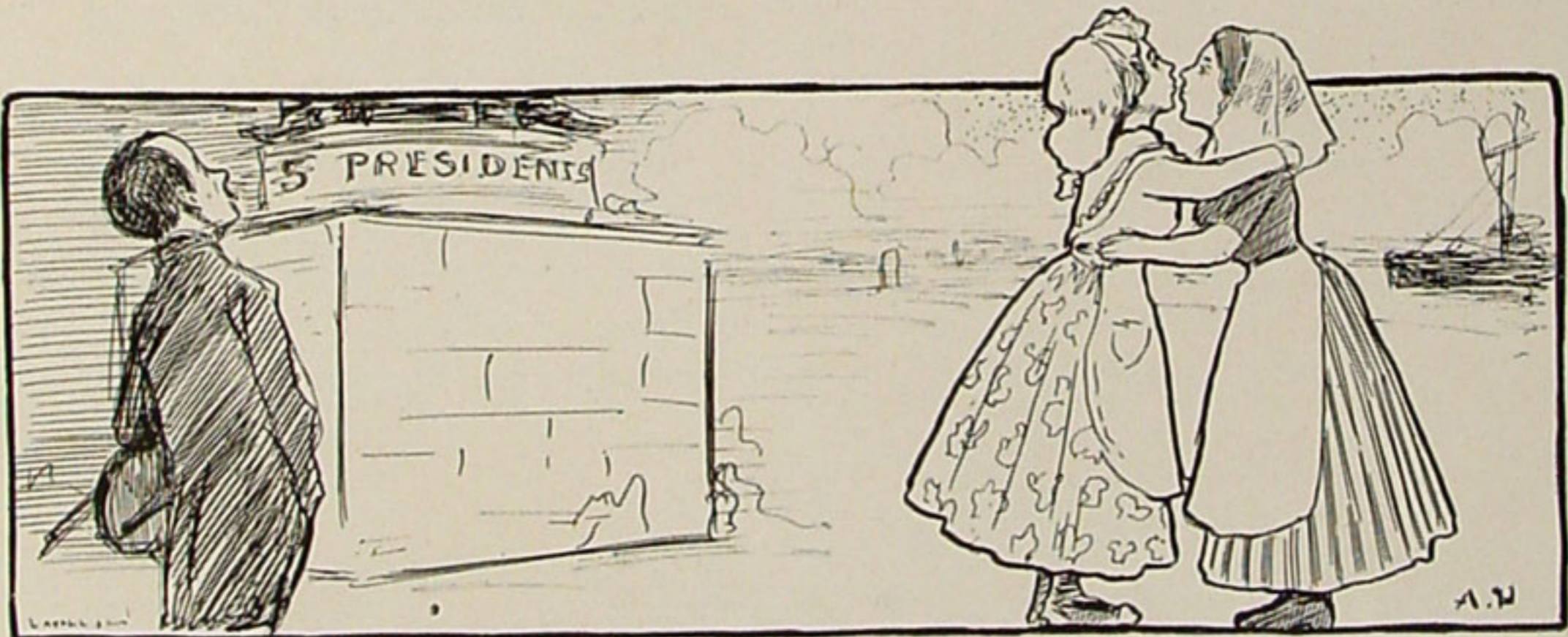
Lo que diu l'inglès: — Quan surti d'aquest mal pas, me les pagaràs totes plegades.

A ESPANYA

Mentres uns els donan, els altres se barallen pera tocarne.

A CASA

— Y ara ¿qui hi puja?

— Adeusiau, germana. Avant sempre.

DIBUIXOS DE A. UTRILLO.

PUBLICACIONES REBUDES

NOTAS DEL COR. — Aplech de poesias liricas, per don Ramón Masifern; ab un pròlech de don Francisco Xavier Garriga. — Barcelona.

En un tomet pulcrament imprès en la impremta de don Fidel Giró, ha donat al públich aquest llo-rejat autor una vintena de ses més inspirades com-posicions, de les que creyem poder parlar un altre dia ab la extensió qu'elles se mereixen.

Han establert el cambi ab aquesta redacció els importants diaris *Las Provincias*, de Valencia; *La Almudaina*, de Palma; *La Provincia de Tarragona*, y les publicacions periòdiques *Boletín de la Biblioteca-Museo Balaguer*, de Vilanova y Geltrú; *La Veu del Ampurdà*, de Figueras; *Le Journal*, de Perpinyá; *La Veu de Mallorca*, de Palma; *La Veu de Tortosa*, *Lo Teatro Català* y *Juventut*, de Barcelona.

CURIOSITATS

XARADA

La dos-cinch-quarta-quinta, segona y última;
 quatre-tres la quart-terça-quatre-final,
 quatre-cinch la quart quinta-quarta-postrera,
 y primera-segona-tres la total.

ANAGRAMA

Escull quatre lletres
 (sols duas vocals)
 y si las combinas
 tot aixó tindrás:
 Una planta d'horta,
 altra per filar,
 una part de casa,
 mena de calsat,
 panxa satisfeta,
 y tot el menjar
 després que ja'l ventre
 se n'ha aprofitat.

MUDANSA

Tinch quatre lletres no més,
 y mudant sols la segona,
 puch ser un tant se me'n dona,
 bestiassa vil en excés,
 desperdici dels telers,
 y una bestia casulana
 que té fama de taujana
 pro de tonta no'n té res.

LOGOGRIFO PIRAMIDAL

- 1 — Xifra romana.
- 1 2 — Adjectíu.
- 1 4 2 — Adjectíu.
- 1 4 3 6 — Verb.
- 1 2 3 4 2 — Nom de dona.
- 1 2 3 4 5 6 — Nom de dona.
- 1 2 3 4 2 5 6 — Nom de dona.

GEROGLIFICH

KI + XR + R

ROMBO

- — Consonant.
- — Senyal de mala criansa.
- — Nació.
- — Comarca italiana.
- — Objecte pontifici.
- — Nom de dona.
- — Vocal.

SALT DE CAVALL

may	dri	los	se	a-	us	llan	se
meu	des-	hont	po-	vet-	dols	lluny	no
an	vos	dols	tots	tiu.	y	des-	meu
vet-	son,	lin,	frir;	tis	v-u	or-	giu
sen-	so-	llan;	Can-	can-	fu-	los	mo-
que	sor-	que	fres-	llu-	sens	sons	cor
sa	la	a-	cor	re	del	que	us
tiu.	del	fres-	ab	sa	nyc-	mou	que

Comensa á la casilla (1) y acaba á la (64).

SOLUCIONS A LES DEL NUMERO PASSAT

- XARADA PRIMERA. — Lli - lres.
- XARADA SEGONA. — Vos - al - tres.
- GEROGLIFICH. — Abaix las quintas.
- ROMBO. — S
- M I A
- M A L T A
- S I L V E L A
- A T E U S
- A L S
- A
- CREU LOGOGRIFO. — Petronilla.
- QUADRAT. — P E N A T
- E L E N A
- N E G A R
- A N A V A
- T A R A S

Corresponsals administratius

de

LA ILUSTRACIO LLEVANTINA

À

CATALUNYA

Sra. V.^{da} de R. Anglada, Plassa Major, 17, Vich.

Srs. J. Caminals, Galtés y C.^a, Picas, 4, Manresa.

Don Joseph Rocosa, Riera, Canet de Mar.

» Anton Comas, Vilafranca del Panadès.

» Joseph Franquet y Serra, Girona.

» Enrich de Carreras, Pont, 7, La Bisbal.

» Miquel Verdaguer, Baixa Sant Pere, 9, Figueras.

» Francisco Clará, Sallent.

» Jaume Joseph, Granollers

» Llorens Lladó, Rambla, 113, Sabadell.

FABRICA

DE

Caixes pera caudals,
Llits de ferro, Básculas,
Panys, Secrets, Sunyés, Rentamans y
tota classe de articles pera cases-torres

de

JOSEPH CAMINS PARERA

4, Fontanella, 4.

PLASSA DE CATALUNYA.

BARCELONA

NOTAS DEL COR

APLECH DE POESÍAS LÍRICAS D'EN

RAMON MASIFERN

Preu sis rals. Se ven á casa del autor, CALELLA;

Llibreria Verdaguer, Rambla del Centro, Barcelona,

y principals llibrerias y á aquesta Administració.

